

„Kik bírják az egeket”

Takács György:
Angyalok csenditének,
Magyar Napló Kiadó,
2015.

Az emberi élet kioltására is alkalmas méretű könyv egy archaikus imádságyűjtemény, amelyet a szerző és lejegyző, Takács György mutatott be február 11-én a Magyar Napló könyvesboltban.

– Alcsíkon tapasztaltam azt, hogy ha valakinek a tehenét megmarta a kígyó – akkoriban még nem volt állatorvos –, ráolvasással segítettek rajta, s az állat valóban meggyógyult – mesélte a bemutatón Takács György. A gyűjteményben több mint ötszáz imádság olvasható, melyeket 1995 és 2009 közt rögzített a csíki, gyergyói, kászoni székelyek, továbbá a gyimesi, hárompataki csángók körében, a hajdani Csíkszék, később Csík vármegye területén. A kötet címe a szerző által élőszóban elsőként hallott apokrif imádság kezdősora, amelyet egy kosteleki gazdaszony mondott magnószalagra 1992-ben. A nemzeti és vallási keveredést, a különbözőségeket lassú, de biztos elmosódását jól mutatja, hogy ez az imádság egy apai ágon román, eredetileg ortodox, majd görög katolikus, végül római katolikus hitre tért családból származó férj hatására újból ortodoxszá lett asszony szájából hangzott el. Ugyanakkor az is érdekes, hogy ez a maga módján nagyvilági, életszerető nő „a magyar archaikus imákon és ráolvasásokon kívül nagy idő, szemverés, napszúrás, kígyómarás ellen használatos román olvasásokat, ’gyeszkentálásokat’ ugyan tudott, román nyelvű népi, apokrif imát azonban [...] egyet sem”. E kötet forgatása során magam is szembesülök az idő és a távolság támasztotta nyelvi és kulturális korlátaimmal, például (már) nem értem, a „nagy idő” ellen hogyan szokás ráolvasással védekezni, illetve, hogy egyáltalán miként kell értenem a nagy időt, amely spirituális énekekkel lenne orvosolható, és ez nem is tölt el jó érzéssel; a bőrömon érzem a folyamatos távolodást a forrástól, a gyökereimtől, a magyar nyelv ősi rétegeitől való elszakadást.

A gyűjtés mára sajnos inkább leletmentés, mivel azok, akik autentikus forrásként szolgálhatnának a hangrögzítésnél, jobbára a múlt századelő környékén születtek, s mára csak elvétve találkozni egy-egy

még élő képviselőjünkkel. A jogász-teológus Takács György egészen egyedülálló tettet vitt véghez a gyűjtés során – ekkora mennyiségű anyagot felölelő gyűjtemény össze-szedése és egybeszerkesztése jó-zan emberi számítás szerint egy egész stáb feladata lenne, nem egyetlen emberé.

„A régi Csíkszék területén mindmáig élőszóban hallható archaikus népi imádságok írott előképei [...] között feltétlenül meg kell említeni a hajdani ferences iskoladrámákat. Csíksomlyón a 18. században harminckilenc passiójátékot mutattak be, nagypéntekenként.” Ezeket a klerikális műveket ferences tanárok írták, műveik sajátosságai pedig a középkori misztériumdrámáikéit idézik. E passiók jellemzően népi, folklorisztikus sajátosságokat mutatnak, szerzőik a – jellemzően önként vállalt – szegénységben élők közül kerültek ki; nem véletlen, hogy a távoli utódaiknak számító imaszövegek szintén a katolikus tanok és a székelység archaikus néphitében gyökereznek, hagyva, hogy hiteles folytonosságot feltételezzek közöttük.

Takács György kötetében egy egységesnek mondható, komplex hagyományélményből kiindulva bőséges jegyzetanyaggal látja el az imaszövegeket, felvilágítva a hajdani székelység és csángóság hitvilágát, közösségi szellemét.

A klasszikus, főként barokk megfeszítésábrázolásokat idézik az énekelt-leírt versek. Egy idős asszony hangja hasonló erővel szólít meg, mint például Bach Máté-passiója, vagy a festészetben El Greco *Kereszt-re feszítés donátorokkal* című alkotása. 2005-ben jegyezte le Takács György a vers forrásául szolgáló hangfelvételt, egy csíkszentdomokosi nőtől származó imádságot, amelyet különösen megindítóan érkezik:

„[...] Nálad nélkül, Istenünk, / Nincsen semmi jó velünk, / Ahol mocskos, tisztítsad, / Ahol sebes, gyógyítsad, / Fáradságunk nyugiccsad! / Kedves Jézus irgalom, / Mennyországi nyugalom, / Kik bírják az egeket, / Hidegbe’ hajlékunk, / Melegbe’ árnyékunk. / Mária, nyújts kezét, / Hogy mehessünk mennyeknek országába, amen.”

A könyvbemutatót – a szintén gyűjtő – Dsupin Pál furulyajátékának és Navratil Andrea népdalénekesnek a kötetet kihangosító zenei produkciója színesítette és tette élővé, jelen idejűvé.

Simon Adri

